

מולין יקדין ויהושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִילְתָּא

חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרֵייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כח התשובה קודם לבריאה

לידי חטא, הקדים הקב"ה רפואה למכה, והכין לנו את התשובה, ועוד קודם לבריאתו של עולם ברא את התשובה, כמו שאמרו בגמרא (פסחים נד.) 'שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואחד מהם היא התשובה, ודרשו זאת מדכתיב (תהלים צ א) 'בטרם הרים ילודי שעוד קודם לבריאת ההרים 'ותאמר שובו בני אדם'.

וכאשר אנו רואים שהתשובה נבראה קודם העולם אם כן היא מעל טבעו של עולם, ואף שעל פי טבע 'הנפש החוטאת היא תמות' (יחזקאל יח ד), כדאיאתא בירושלמי (מכות פ"ב ה"ו) שאלו לחכמה חוטא מה ענשו, אמרה להם 'הנפש החוטאת היא תמות'. אבל למרות זאת שאלו את הקב"ה חוטא מה ענשו, אמר יעשה תשובה ויתכפר, שהתשובה היא מעל הטבע והחכמה. והיא עומדת כנגד היצר הרע, שאף שיש לו שבעה שמות, שהם, רע, ערל, טמא, אבן, שונא, צפוני, ומנין ז' מורה על היותו כח חזק בטבע. עם כל זה כיון שהתשובה נבראה קודם שנברא העולם הרי היא מעל גבולי הטבע, ובכוחה יכולים להתגבר על היצר. וכן שאר הדברים שנבראו קודם שנברא העולם כמו התורה וישראל, כוחם גדול לגבור על הטבע הנרמז בשבעה שמותיו של היצר.

ענין התשובה נזכר הרבה בתורה ובדברי הנביאים

מאחר שהתשובה היא הכח לגבור על טבע העולם, נזכר ענין התשובה כמה פעמים בתורה, פסוק אחד מציינו (דברים לב א) 'ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום'. וכתבי עוד (פסוק ח) 'ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצוותיו אשר אנכי מצוך היום'. ועוד שם (פסוק י) 'כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזו, כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

וכן כל הנביאים שעמדו להם לישראל כולן צוו על התשובה (רמב"ם תשובה פ"ז ה"ה), הושע אמר (יד ב) 'שובה ישראל, ישעיה אמר (א טו) 'רחצו הזכר, אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבינו' (שם פסוק יח). ויחזקאל אמר (יח כג) 'החפץ אחפץ מות רשע נאם אדני אלקים הלוא בשובו מדרכיו וחיה'.

עם בריותיו ומה יעשה הבן ולא יחטא אם כל ביאתו לעולם בדרך צד עוון, על כרחנו למדנו שלכל אדם ישנה דרך תשובה. ואם תתמה לשם מה עשה הקב"ה שיבוא לעולם מתוך עוון, השיבנו חכמינו ז"ל, שבכוונה תחילה נתן באדם מקום לשכון בו יצר הרע כדי שיקבל שכר טוב על מעשיו, בכך שיוסתר ממנו מציאותו יתברך ועם זאת יאמין שכל ענייני עולם הזה והבליו נבראו שיתגבר עליהם ומתוך זה יעלה נחת רוח עצומה למי שאמר והיה העולם.

כוח התשובה למעלה מן הטבע

כיון שהאדם מתחילת יצירתו עלול לבוא

אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר (יב ב). מפרשה זו למדנו שורש כח התשובה שישנו בכל יהודי, דהנה שלמה המלך ע"ה כותב בספרו (קהלת ז ב) 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', והוא מחמת שכל ביאתו של אדם לעולם היא ע"י היצר הרע, וכמו שאמר דוד המלך (תהלים נא ז) 'כשביקש מה' שיקבלו בתשובה, 'הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי', שכיון שכל תולדת האדם ע"י יצר הרע כמו שאמרו במדרש (ויק"ד יד ה): 'אשה כי תזריע' הדא הוא דכתיב 'הן בעוון חוללתי', רבי אחא אמר אפילו אם יהיה חסיד שבחסידים אי אפשר שלא יהיה לו צד אחד מעוון וכו', מוכרח שהכין לנו בורא עולם דרך תשובה, כי הלא אין הקב"ה בא בטרוניא

מִילְתָּא דְפְרִיָא

כח הצדיק להפוך אדם מרשע לצדיק

וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לְמַחְנֵה וַרְאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה נִרְפָּא נִגְעַת הַצְרַעַת מִן הַצְרַעַת (יה א).

ביאר הרה"ק בעל נועם אלימלך מליז'ענסק ע"ה (ד"ה א"א זאת ה"ג), 'ויצא הכהן' שצריך הצדיק להטות עצמו ולירד ממדרגתו 'אל מחוץ למחנה', פירוש, אל האדם הזה שיצא חוץ למחנה השכינה שהפריד את עצמו מהקדושה על ידי חטאיו, 'וראה הכהן' היינו הצדיק בראיתו הקדושה ושכלו שמשים עינו עליו 'והנה נרפא' על ידי הצדיק המשרה עליו קדושה בראיתו.

וכן ביארו צדיקים: 'ואתה תחזה' (שמות יח, כא), כח ההבטה של משה רבינו ע"ה, כי משה רבינו ע"ה ע"י שהביט באדם הכניס בו הכח שיהיה מאנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע'.

יסוד גדול ונפלא זה למדנו מדברי רבותינו בכל הדורות, ובפרט הבאים בסוד ה' בצילים של רבותינו הקדושים תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ע"ה, בגודל ראיית הצדיק שבכח הבטת עיניו מרפא ומחיש ישועה, רופא חולים ומחיה מתים, הן אם נפל מי לחולי ומכאוב, והן אם זקוקה נפשו לרפואה רוחנית, בכל אלו מתרפאין באמצעות הבטת עיני הצדיק עליו לטובה ולברכה. וכבר מפורשים הדברים ברמב"ן בפרשת במדבר (א מה): הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה' והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם, וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינם לטובה, יבקשו עליהם רחמים, ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים' ולא ימעיט מספרכם, והשקלים כופר על נפשותיכם.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

נגעי חברו ללמד על נגעי עצמו

שחברו אכן עשה בכך מעשה רע. ואף אם רואה שחברו אינו נוהג כראוי, ילמד עליו זכות שאין זאת אלא מחמת מכלול הסיבות הסובבים אותו, ואם היה הוא במצבו יתכן כי אף הוא לא היה נמנע מהנהגה זו.

ואלו דברי התנא הקדוש יהושע בן פרחיה (אבות פ"א מ"ו) 'והוי דן את כל האדם לכף זכות', ופירש **השפת אמת** (שם) שיש לו לאדם להביא בחשבון את כלל מעשי האדם, להבין למצבו ולתהלוכות חייו וניסיונותיו, וכך אולי יכול להבין את מעשיו של חברו. ובאמת כמעט ואין באפשרותו של האדם להכיר את כל תהלוכות חייו של חברו, ומשכך מוטב ולא ידון חברו כלל כדברי **השפת אמת** על המשנה (שם פ"ב מ"ד) 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו': כלומר, ולמקום חברך אי אפשר להגיע לעולם כי לא כל דעות בני אדם שוות ולכן אל תדון לחברך כלל, עכל"ק.

לכל אחד תפקידו שרק הוא יכול לעשותו

הרי לנו כי דרך התורה בהסתכלות על דעת חברו, היא שאין באפשרות להבין דרכיו ומעלליו שהרי 'כשם שאין פרצופיהם דומים זה לזה כך אין דעותיהם שוות', וכביאורו של **הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה** (אמת ואמונה מידות) שכפי שמבין כל אדם שפרצופו של השני אינו כשלו ואינו מתרעם על כך, כך עליו גם לדעת שאין דעתו שווה ומשכך אל יתרעם אם דעת חברו שונה מדעתו.

שהרי לכל אחד ישנה את העבודה המוטלת עליו, ומיום שנברא העולם אין דומה לחברו ואין דעת אדם דומה לדעת אדם אחר. וכמו שהביאו בגמרא (יומא לח.) את אמרתו של בן עזאי: 'בשמך יקראוך, ובמקומך ישיבוך, ומשלך יתנו לך'. אין אדם נוגע במוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. ויש לפרש, שהוא על דרך האמורה בזית (פאה פ"ז מ"א) שניכר בשמו במעשיו ובקומתו, כך יש לו לדעת כי לכל אחד יש את השם הייחודי שלו וכן את המעשים המיוחדים רק לו ויכולים לצאת לפועל רק כשהוא עושה אותם, ומשכך ניכר גם מקומו כי כל אחד תורם בדרכו הוא להצלחת עבודת המלך יתברך שמו ויתעלה.

אך כבר אמרו 'כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו', ובשביל שיוכל לראות את נגעי עצמו יש לו לומר תהלים שאז יאורו עיניו לראות נגעי עצמו ובכך יהיה בבחינת 'סור מרע', שכשאר רואה את נגעי עצמו מתבייש ושב בתשובה שלמה. לאחר מכן ישפיעו עליו שיוכל להיות 'אהלות' בבחינת 'אוהל שיכון באדם' (תהלים עח ט), שתשרה בו השכינה ויהיה מרכבה לבחינת 'עשה טוב'.

האחים הקדושים הבינו שכל חטא הנראה אצל האחר רומז לנגעי עצמו

כיוצא בזה מסופר על רבותינו הקדושים **רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה** ואחיו **רבי זושא מאניפולי ע"ה**, שערכו גלות והיו עוברים מכפר לכפר ועושים תיקונים גדולים בנגלה ובנסתר, וכאשר היה בעל האכסניה קם לומר תיקון חצות היה שומע את רבי זושא מתוודה בפני אחיו רבי אלימלך על עוונותיו של בעל הבית כאילו והוא עצמו עשה אותם, ואחיו עונה לעומתו כי אכן חטא גדול חטא ויש לו לשוב מדרכיו וחיה, והיה מורה בפניו דרך תשובה ותיקון על חטאיו, מששמע מזאת בעל הבית נזעק ותעל שוועתו על גודל ריחוקו ועל רעתם הגדולה של מעשיו, כי הבין שברוח הקודש דיברו אורחיו הנעלים, ובעצם הן הם חטאיו ויש לו לשוב עליהם בתשובה שלימה, והיה מבקש מהאחים הקדושים שהיות ואף הוא חטא בכך וכך רוצה לדעת מהי דרך התשובה שיוורוהו צדיקי אמת אלו.

וביאר זה, כי האחים הקדושים הבינו, כי אם הם רואים חטאים אלו באדם אחר ברי הוא שזה מסיבתם, שלא עבדו את ה' מספיק כראוי בדרגתם ובגרמתם נכשל בעל האכסניה. ומיד כשקיבלו על עצמם דרך תשובה היה מתעורר במארחם הרהורי תשובה ותיכף קיים מודה ועוזב ירוחם.

כשרוצה לדון את חברו יש לו להביא בחשבון את כל העובר עליו בימי חייו

יסוד זה מורה לנו דרך הישרה כיצד להביט על כל מעשה שרואה האדם בחברו, שעל כל אדם מוטל החיוב לדון את חברו לכף זכות, וידע שאם רואה רע בחברו רמז יש בכך עבורו לתקן חטאו, ולא מוכרח

זאת תהיה תורת המצרע ביום סְהַרְתוּ וְהוּבָא אֶל הַכֶּהֵן (יד ב).

שנו חכמינו במשנה (נגעים פ"ב מ"ה): כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ולמדו מן המקרא הזה דכתיב 'והובא אל הכהן' שמשמעו שיובא לפני כהן אחר ולא הוא עצמו.

ידועים דברי **הבעל שם טוב ע"ה** שאדם הרואה איזה דבר חטא אצל זולתו, בין ביחיד בין בצבור, הרי זה כאילו התבונן במראה וראה בה את חסרונות עצמו, כי האדם קרוב אצל עצמו ואינו רואה את מומיו שלו, ולפיכך הזמינו לו מן השמים לראות את החיסרון בחברו כדי שיתן דעתו לפשפש במעשיו ולהיטיב דרכיו, ואילו היה נקי מכל רע לא היו מזמנים לו מן השמים לראות או לשמוע שום דבר רע, ורק מחמת שהוא לקוי באותו ענין עוררו אותו לפשפש במעשיו.

ובזה יתבאר הפסוק (תהלים לט ט) 'מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני', על ידי שאזכה להינצל מכל פשע ממילא לא אראה שום דבר חרפה אפילו אצל נבל, כי הנקי מכל דבר פשע אין מזמנים לו לראות שום דבר עוון באחר.

על כך אמרה תורה **והובא אל הכהן** שיש לו לאדם ללכת לכהן שיוורנו ולא יסמוך על עצמו, וכמו שביארוהו חז"ל במשנתנו ואמרו 'כל הנגעים אדם רואה חוץ' - כל נגע וחיסרון שאדם רואה אצל חברו, 'מנגעי עצמו' - אות וסימן שמעוררים אותו מן השמים לפשפש במעשיו לראות נגע זה עצמו אצלו, כי בידוע שאם היה מתקן עצמו לא היה מגיע חברו לידי כך.

דרך הצדיקים לפשפש בנגעי עצמם

על היהודי הקדוש **רבי יעקב יצחק מפרשיסחא ע"ה** מסופר, שהיה אומר תהלים קודם התפילה, שאלוהו תלמידיו מדוע אינו עוסק בגמרא הלא שנינו בדוד המלך ע"ה שביקש מהקב"ה שתיחשב אמירת התהלים כלימוד נגעים ואהלות, אם כן מוכח שהחשוב יותר הוא לעסוק בלימוד נגעים ואהלות ואילו תהלים יחשבו כמותם. ענה להם היהודי הקדוש, אמת שהעסק בנגעים ואהלות חשוב עד למאוד,

האור המקיף את האדם בעת ההכנה למצוה ועשיית המצוה

האדם עד שיאמר עליו 'נוח לו שנברא משלא נברא'.

בריאת האדם בסוף מעשה הבריאה אך במחשבה תחילה

לפיכך כשדרשו רבותינו ז"ל (ב"ר ח א, ויק"ר יד א) בפסוק (תהלים קלט ה) 'אחור וקדם צרתני' וגו' שהאדם נברא אחרון, ביארו כוונתם בספרים שבמעשה נברא האחרון, ואילו במחשבה היה הוא הראשון כמו שמובא במדרש (ב"ר א ד) 'מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר'. ולפי דברינו הנ"ל יתפרש כוונתם כמין חומר, כי על פי מעשי האדם באמת נוח לו שלא נברא ולכן נברא אחרון לכל הברואים, אולם במחשבה הרי על פי רוב מחשבותיו הטובות נוח לו שנברא ומן הדין שיברא קודם לכל הנבראים.

בזה יובן גם מה שאמרו במדרש שם (ויק"ר יד א) תורתו של אדם דהיינו 'אשה כי תזריע', נתפרשה אחרי שכתוב 'זאת תורת הבהמה', כפי סדר יצירתם שיצירת האדם היתה אחר יצירת בהמה חיה ועוף, ואם זכה אדם לקיים רצון ה' יתברך בכל מעשיו ומחשבותיו אז כל העולם נברא לכבודו ואומרים לו 'אתה קדמת לכל מעשה בראשית', ואם לאו אומרים לו 'תוש קדמך, שלשול קדמך', כי אדם כזה שאין מחשבותיו לשמים הלוא נח לו שלא נברא כלל ובודאי יתוש קודם לו.

הערכה לעצם הבריאה שבראנו השם יתברך

מעתה נבין את אשר לפנינו ונשריש בקרבנו מה הם חיינו ובמה נחשבים אנחנו שיש לנו חיים, לשם מה קיבלנו את המתנה הנקראת חיים, הרי נמנו וגמרו שנוח היה שלא נבראנו כלל, אם כן מוכח שחיינו טעם עליון יש בהם והוא הוא עיקרם, ויש בכך עבודה הן בסור מרע והן בעשה טוב וכמו שפירשו בגמרא הנ"ל 'עכשיו שנברא יפשפש במעשיו', דהיינו יבדוק בחורים ובסדקים אם יש בהם חלילה שמץ עוון או חסר איזה מצוה, ויסור מרע זה ויחיה. ואמרי לה ימשמש במעשיו, היינו המעשים הטובים עצמם לראות האם שלמים הם או נעשו עם פניות והם חסרי חיות והתלהבות.

ובאמת בחסד ה' עלינו הרי הוא בעצמו נותן לעמו ישראל את הרצון לעבדו בלבב שלם, וכמו שפירשו בספרים הקדושים על הפסוק (תהלים קמה יט) 'רצון יראיו יעשה', הכוונה שהקב"ה עושה ומכניס הרצונות בליבות יראיו לקיים מצוות להתפלל תפילות ולעשות מעשים טובים, והלוא איתא שאין דבר העומד בפני הרצון, וממילא אם הרצון שלם אזי יקויים בו מאמרם ז"ל 'הבא ליטרה' דהיינו אפילו במחשבה וברצון 'מסייעין אותו' לגומרה בשלימות.

נוח לו לאדם שלא נברא כי אם יעבור עבירות אין לו במה לחיות

הלוא אמרו חז"ל בגמרא עירובין (ג:) שבמשך שנתיים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל האם נוח לו לאדם שנברא או לא, ולבסוף נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש או ימשמש במעשיו, ופירוש הדברים שינמנו' לשון מנין, וכיון שמנין הלאוין מרובה על העשין, הרי האדם קרוב יותר לעבור עבירות מאשר לקיים מצוות, ולפיכך נוח לו שלא נברא משנברא, אולם אם ימשמש ויפשפש במעשיו יהיה לו זכות קיום. הרי לנו ראייה מוכחת שכל בריאת האדם וחיותו בזכות קיום המצוות, ואם יש איזה חשש שיעבור על עבירות או לא יקיים מצוות, נוח לו שלא נברא, כי מאיפה יקח חיות וזכות קיום לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.

בעל מחשבות ורצונות טובות נח לו שנברא

אמנם זה אינו אלא בבחינת המעשים, אבל בכח המחשבה יכול להרבות מנין העשין על הלאוין, כי הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, ומונה גם את המחשבה וגם את המעשה, ונכפל מנין העשין והם מרובין יותר מן הלאוין, ובאופן זה בודאי הוא קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד. ומכאן רואים גודל כוחם של מחשבות טובות שהם מרוממים את

אשה כי תזריע וגו' (יב, ב).

בכלל החיות שמקבלים מעשיית המצוות נכלל גם ענין האור שיורד על האדם מן השמים, כמו שכתב האריז"ל (עץ חיים שער ב ענף א) שכשאישי ישראל מקיים מצוה יורד עליו משמים אור פנימי, וכשמהדר ומזדרז במצוה יורד עליו אור מקיף, והאורות הללו שומרים ומגינים עליו בבחינת 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם', וכן מאירים לו ברמ"ח איבריו הפנימיים וכן רמ"ח המקיפים. ויותר מזה כתב בנפש החיים (שער א פ"ו הגה"ה) שכשאדם רק חושב לעשות מצוה כבר יורד עליו אור גדול מן השמים, וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו, ועל ידי זה הקדושה ואור המקיף הוא דבוק בקב"ה גם בחייו, וזהו שאמר הכתוב (דברים ד ט) 'אתם הדבקים בה' אלקיכם גם בעודכם חיים כולכם היום'.

והנה אחר כך הוא מסייע לו לגמור את המצוה ולקיימה בשלימות, כמו שאמרו ז"ל (יומא לח:) הבא ליטרה מסייעין אותו, וגם מושכת וגוררת את ליבו לסגל עוד כמה מצוות, מאחר שהוא חוסה בצל כנפי הקדושה בסתר עליון ויושב בגן עדן ממש, ואין מקום להיצר הרע לשלוט בו ולהסיתו ולהדיחו מעסק המצוות. ובזה פירש הכתוב אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, 'בהם' היינו בתוכם ממש, שישים האדם אל ליבו בעת עשיית המצוות, ויבין וירגיש בנפשו שהוא מסובב ומלווה בקדושה עליונה ורוח נכון נתחדש בקרבו, שהרי הוא מסובב אז בקדושת המצוה ומוקף מאוירא דגן עדן.

כח הרצון מסייע להשלים את המצוה

אכן כח הרצון של האדם בלב ונפש כל כך גדול והיא העיקר בקיום מצוות ה', שהרי כידוע קיום מעשה המצוה אינו כל כך ברשותו של אדם הן מחוסר השגתו בהם, וגם מצד תחבולות היצר הרע שמעכבים את האדם מלקיים את המצוות, ובזכות הרצון והמחשבה הטהורה שעושה וחושב האדם בשלימות, גורם שיהיה סיפק בידו לקיימה הלכה למעשה, ואז הקדוש ברוך הוא עוזר לו להתגבר על היצר.

